

Justitiedepartementet
Enheten för migrationsrätt
ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.L7@regeringskansliet.se

Yttrande över betänkandet Skärpta och tydligare krav på vandel för uppehållstillstånd (SOU 2025:33)

Hovrätten har, utifrån de intressen som domstolen har att beakta, följande synpunkter på förslagen som presenteras i betänkandet.

Allmänna synpunkter

Den personuppgiftshandling som Sveriges domstolar utför är strikt författningsreglerad. Migrationsverket har, på samma sätt som andra juridiska och fysiska personer, möjlighet att begära ut allmänna handlingar för att få tillgång till relevant information att lägga till grund för sina beslut. Vidare får Migrationsverket del av hovrättens avgöranden i de fall det uttryckligen följer av en expedieringsbestämmelse. Det utredningen nu föreslår om domstolars uppgiftsskyldighet i syfte att uppnå utökat informationsflöde, är enligt hovrättens mening alltför diffus och i vissa delar inte tillräckligt utredd för att ta ställning till.

Som framgår av utredningen pågår ett flertal parallella utredningar på migrationsområdet vars utfall kommer att påverka den nu aktuella. Det försvårar konsekvensanalysen av de förslag som förs fram i betänkandet.

Vandelsbegreppet

De förslag som lämnas i betänkandet rör till stor del utlänningslagstiftningen, vilket det inte ankommer på hovrätten att ha några synpunkter på. Det finns dock skäl att kommentera vandelsbegreppet något eftersom det får betydelse för den föreslagna uppgiftsskyldigheten.

För att främja rättssäkerheten och en förutsebar rättstillämpning måste det finnas tillräckligt god vägledning kring innebörden av begreppet vandel. Utredningen är inte tillräckligt tydlig i denna del och lämnar ett alltför stort utrymme för de myndigheter som ska lämna ut uppgifter – däribland domstolarna – att tolka begreppet och följaktligen vilken information som Migrationsverket behöver. Att det är den utlämnande myndighetens ansvar att avgöra vilken information som ska lämnas till Migrationsverket förefaller

för övrigt enligt hovrättens mening som ytterst främmande. Otydligheten av vad som anses utgöra bristande vandel riskerar alltså att medföra stora tillämpningssvårigheter. Det är också svårt att överblicka omfattningen av den överskottsinformation som kommer att hanteras med det föreslagna systemet.

Av utredningen framgår att det, utöver samarbeten och överenskommelser mellan myndigheterna och Migrationsverket, kommer att krävas vissa utbildningsinsatser för myndigheternas anställda. Att Migrationsverket ska utbilda domstolens personal i syfte att skapa kunskap om vilka uppgifter som behövs för Migrationsverkets handläggning, måste enligt hovrättens mening vara helt uteslutet.

Generell uppgiftsskyldighet

Domstolsverket har lyft fram vikten av att domstolarna oftare än andra aktörer borde kunna avstå från att lämna ut uppgifter. Risken är annars att en enskild person inte vågar vända sig till domstol för att få sin sak prövad och att det innebär risker för rättssäkerheten. Hovrätten instämmer i denna bedömning och konstaterar att invändningen inte har bemötts tillräckligt tydligt i utredningen. Det är av största vikt att upprätthålla förtroendet för domstolarnas opartiskhet och rättsskipning. Det får inte förekomma att människor väljer att avstå från att vända sig till domstol eller lämna upplysningar i ärenden på grund av en risk för att domstolen lämnar information vidare till Migrationsverket, i vart fall inte utan att detta tydligt framgår i författning. Ytterst kan en sådan ordning leda till felaktiga domslut.

I betänkandet anges att även frikännande domar kan vara av intresse för Migrationsverket. Detta måste förstås på så sätt att en frikännande dom avseende en utländsk medborgare, på initiativ av domstolen kan komma att användas emot denne i ett migrationsärende. Även detta anser hovrätten strider mot grundläggande principer om rättssäkerhet. De expedieringsregler som finns idag medför inte att frikännande domar expedieras på samma sätt som fällande domar. Ska även dessa expedieras till Migrationsverket kräver det en förändring i bestämmelserna om hovrättens expedieringsskyldighet.

På s. 490 i utredningen framgår följande:

”Dessutom ska uppgifter enligt utredningens förslag inte bara lämnas när myndigheterna uttryckligen begär det, utan även när uppgifterna exempelvis bedöms behövas för att handlägga ärenden i författningsreglerad verksamhet. En sådan ordning möjliggör att en uppgift som en myndighet stöter på i sin handläggning i klart högre omfattning kan lämnas ut om den bedöms behövas för att Migrationsverket ska kunna bedöma om en utlänning fortfarande har rätt till uppehållstillstånd.”

Som nämnts finns en noggrann författningsreglering kring domstolarnas expedieringsskyldighet. Det förefaller uteslutet att domstolarna skulle ansvara för att lämna uppgifter till Migrationsverket som de ”stöter på” i handläggningen. Hur man i utredningen menar att domstolarna ska göra denna bedömning är dessutom oklart. För övrigt kan beslut om självständiga beslag, förverkanden eller andra tydligt specificerade beslut regelmässigt

lämnas ut till Migrationsverket om det tillkommer en expedieringsbestämmelse som reglerar detta.

Även om utlämnande ska göras på begäran av Migrationsverket är det inte tydligt hur den föreslagna intresseavvägningen ska ske på ett rättssäkert sätt vid en automatiserad utlämning. I betänkandet anges att en prövning inte behöver göras i varje enskilt fall utan kan som regel göras utifrån de behov av sekretess som typiskt sett finns för en viss kategori av uppgifter (s. 504). Samtidigt anges att hänsyn ska tas till omständigheterna i den konkreta situationen (s. 507). Detta förefaller enligt hovrättens mening som motsägelsefullt och därmed också svårtillämpat.

Alldeles oavsett är det enligt hovrättens bedömning inte rimligt att domstolarna, vid utlämnande av information, ska göra en intresseavvägning som innebär att bedöma Migrationsverkets intresse av att få del av aktuella uppgifter. Som redan har nämnts expedierar hovrätten avgöranden och beslut till Migrationsverket när det så framgår av en expedieringsbestämmelse. En sådan kan dock under inga omständigheter grunda sig på en intresseavvägning.

Praktiska förutsättningar

De praktiska förutsättningarna för uppgiftsskyldigheten är inte tillräckligt tydliga för att mer konkret kunna ta ställning till dem. Det är också oklart hur det automatiserade utlämnandet efter en intresseavvägning är tänkt att ske.

Sammanfattning

Den uppgiftsskyldighet som föreslås i betänkandet framstår av flera skäl som orimlig och praktiskt ogenomförbar. Förslaget innebär även ett hot mot rättssäkerheten som för hovrättens del är direkt olämplig. Hovrätten avstyrker därför förslaget i sin helhet.

Remissen har föredragits den 10 juni 2025 och detta yttrande är beslutat av hovrättspresidenten Charlotte Brokelind och hovrättsassessorn, tillika handläggarchefen, Kristina Emme. Föredragande har varit hovrättsassessorn Anna Norgren.

Charlotte Brokelind

Anna Norgren

Kopia

Övriga hovrätter

Kammarrätterna

Tingsrätterna under Göta hovrätt

Justitiedepartementet, enheten DOM

Domstolsverket

Hovrättens intranät